

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inseerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. julija 1897.

Politiški oddelek.

Največji štrajk našega stoletja.

V domovini novodobnih socialnih bojev začela se je ravnokar jedna tistih vojska, katere obujajo zanimanje tudi zunaj velikobritanskih mej, zlasti ondot, kjer prebivajo tekmeči angleškimi industrijalcem, a tudi sicer povsod, kjer je kaj smisla za delavsko gibanje, saj je štrajk angleških delavcev, proizvajajočih stroje, tako glede nasprotujočih si interesov, kakor glede načina, kako se štrajk vodi, vreden resnega opazovanja in uvaževanja.

Zgodovina angleških štrajkov v XIX. veku pozna mnogo, po številu udeležnikov in po dobi trajanja impozantnih štrajkov. L. 1830. na pr. je v Ashtonu 18.000 tkalcev štrajkalo tri mesece. L. 1852. je v Manchestru ustavilo 3500 članov „društva strojnih delavcev“ delo, na kar so prizadeti tovarnarji odpustili vseh 15.000, pri njih službujočih delavcev. Ta štrajk je trajal celih šest mesecev. V Prestonu je 1853. l. štrajkalo 18.000 tkalcev celih 7 mesecev, v l. 1859—62 je 24.000 zidarjev v Londonu štrajkalo 21 mesecev, l. 1865. pa je kar 60.000 londonskih delavcev vseh strok stopilo v štrajk, kateri je trajal skoro pet mesecev.

Te dni pa se je začel štrajk, kateri je največji in najboljše organizovani, kar jih je bilo v našem stoletju, že začetkoma omenjeni štrajk delavcev-strojarjev angleških.

Stroje izdelujoči angleški delavci ustanovili so si pred mnogimi leti organizacijo „Amalgamated society of engineers“, katera reprezentuje silno moč, kakršne nima nobena druga delavska organizacija ne v Evropi, ne v Ameriki. Ta organizacija je uprizorila sedanji štrajk.

Zahtevala je najprej, naj se v vseh tovarnah, koder delajo njeni člani, uvede osemurni delavnik, plača pa naj ostane nespremenjena. Tovarnarji so se takoj domenili na skupno postopanje in odbivši zahtevo delavcev so zagrozili, da izključijo iz svojih tovarn, vse organizaciji pripadajoče delavce, ako ti ne odnehajo od svojih zahtev.

Iz začetka je bil konflikt omejen na London in ker je bilo mnogo tovarnarjev, kateri bi bili delavskim zahtevam radi deloma ustregli, ako bi bili tudi delavci nekoliko odnehali, je bilo pričakovati, da se konflikt ne razvije do skrajnosti.

Toda to pričakovanje se ni izpolnilo. Organizovani delavci, ne samo, da od svojih zahtev niso nič odnehali, še pomnožili in povečali so jih. Organizacija je zahtevala, naj smejo tovarnarji samo praviloma izučene delavce vzeti v službo, dasi za delo pri strojih takih delavcev ni treba, in zahtevala je tudi, naj se popolnoma odpravi plačevanje od komada.

Konec vsem pogajanjem je bil ta, da so tovarnarji jeli organizaciji pripadajoče delavce odpuščati od dela, in ker so se jeli tudi zunaj Londona bivajoči, a organizaciji pripadajoči delavci pripravljati za štrajk, nastal je tudi tam konflikt in naposled je imenovana organizacija pozvala vse svoje člane, naj začno štrajk.

Ta velikanski štrajk se je začel te dni. Proti tovarnarjem se je dvignilo nad 100 000 delavcev jedne in iste stroke. Fond, iz katerega bo organizacija podpirala štrajkujoče delavce, znaša 350.000 funtov šterlingov, torej 4½ milijona gld. Pred 25 leti se je tej isti organizaciji posrečilo, priboriti svojim članom deveturni delavnik, zdaj je začela boj za osemurni delavnik.

Ne da se tajiti, da se po vseh tovarnah delavski čas čedalje bolj krajša. V angleških tovarnah je pred petdesetimi leti bil dvanajsturni delavnik splošno v navadi, danes ga nikjer več ne poznajo, danes se v vseh angleških tovarnah dela po 9 ur na dan, v Stratfordu, v Sunderlandu in v Plymouthu pa se v tovarnah že nekaj let dela samo po osem ur na dan.

Štrajkujoči delavci podpirajo svojo zahtevo tudi s tem, da je v državnih tovarnah angleških že povsod uveden osemurni delavnik, da rase najemščina za stanovanja od leta do leta, vsled česar morajo v Londonu več milij daleč od tovarne, na skrajni mestni periferiji prebivati, sklicujejo se na to, da morajo v krčmah obedo-

vati, sploh pa da ne morejo dosti paziti na svoje rodbine, niti skrbeti za svojo lastno omiko.

Po angleški navadi zahtevajo delavci, da bodo namesto dosedanjih 54 ur na teden — v soboto popoldne in v nedeljo se namreč nikjer nič ne dela, — odslej delali na teden samo 48 ur. Kako se konča ta velikanska borba, tega danes še ni možno presoditi.

Najverjetnejše je, da štrajkujoči delavci to pot še ne dosežejo popolnega uspeha, vsaj merodajni angleški listi sodijo tako. To pa zategadelj, ker so tovarnarji že dolgo vedeli, kaj se pripravlja proti njim, in so se vsled tega tudi sami in še dobro pripravili za to veliko borbo, dasi so tudi delavci dobro pripravljeni.

Morda ni odveč, ako še omenimo, da prav ta velikanski štrajk ni prav v nobeni zvezi s socializmom oziroma s socialno demokracijo. Štrajkujoča delavska vojska se drži strogo in dosledno v mejah obstoječega družabnega reda, ona ne misli na to, da ta red razbije in ga nadomesti z anarhijo ali z absolutizmom, nego le skuša izkoristiti vsa, po veljavnem pravu pristoječa jej sredstva, da si izboljša svoj položaj. Tega ni prezreti, da ta štrajk nima revolucionarnega značaja, kakor sploh angleški organizovani delavci se socialnodemokratskim halucinacijam le smejejo, pač pa je svetovnega pomena zategadelj, ker se pri njem za dolgo vrsto let in za vse industrijalne kraje na sveti odloči vprašanje o osemurnem delavniku. Zategadelj pa smo tudi mi izpregovorili o tem velepomembnem dogodku.

Celjska gimnazija odpravljena.

Učakali smo jako žalostno presenečenje: Vlada je razpustila s tako velikimi borbami pridobljeno slovensko nižjo gimnazijo v Celju, za katero je bil državni zbor odrekel potrebnih sredstev.

Vlada je bila pravno opravičena, odpraviti gimnazijo, kajti državni zbor ni dovolil za nje vzdrževanje potrebne svote, ali vzlic temu je ta vladna odredba hud udarec za Slovence.

Vladna odredba je kompromitovala slovensko šolstvo tako, da hujše že ni mogoče. Za gimnazijo je bilo že toliko borb, da ljudje niso imeli do nje mnogo zaupanja, posebno, ker bi bili morali dijaki višje razrede obiskovati na nemški gimnaziji, kar je za Slovence že itak jako nevarno, dvakrat nevarno pa bi bilo za dijaka, kateri je zvršil slovensko malo gimnazijo. Zdaj pa je vlada s svojo odredbo zadušila še to malo zaupanje v slovensko gimnazijo, kar ga je bilo ostalo, in danes že lahko rečemo: vlada je slovensko gimnazijo v Celju lastnoročno ubila.

Ker slovenskih dijakov ni bilo možno spoditi na cesto, je vlada namesto nižje gimnazije ustanovila tri samostalne gimnazijske razrede, katere bodo obiskovali slovenski dijaki, ako ne pobegnejo na nemško gimnazijo. Ti samostalni razredi nimajo nobene vrednosti, tem manj, ker nihče ne ve povedati, kaj se ž njimi zgodi prihodnje

leto, a kdo naj obiskuje šolo, ko ne ve, bo-li prihodnje leto mogel na njej začete nauke nadaljevati.

Vlada je tudi razglasila, da se mora definitivna uredba tega vprašanja doseči sporazumno z Nemci. To najbolje kaže, da je vlada hotoma udušila slovensko gimnazijo, saj to ve že vsako dete, da nam Nemci sploh odrekajo pravico do obstanka, pravico do življenja in da je zategadelj ž njimi izključeno vsako porazumljenje. Nemci poznajo pravičnost in zahtevajo porazumljenja koder so v manjšini, ne pa tudi tam, kjer imajo vso moč v rokah.

Ne slepimo se sami. Vse, kar vladna izjava besediči o definitivni rešitvi celjskega gimnazijskega vprašanja, o „billige und sachliche Erwägungen“ in o porazumljenji z Nemci, vse to je le pesek v oči. Naravnost smešno je, če se hoče vlada pogajati, ne z zastopniki slovenskega ljudstva na Štajerskem, nego z dež. odborom štajerskim. Ni dvoma: slovenska gimnazija v Celju je ubita.

Slovenski narod se zaveda, kolika škoda se mu je s tem storila, in zategadelj je umevno, da je povsod po slovenskih pokrajinah zavlada velika ogorčenost proti vladi in da se povsod čuje želja, naj slovenski poslanci prestopijo v opozicijo.

V torek so se sešli v Celji slovenski zaupni možje iz Spodnjega Štajerskega in se posvetovali kaj je storiti v očigled razpustu celjske slovenske gimnazije. Sklepi shoda še niso tega odločili. Upajmo, da se slovenski drž. poslanci odločijo na energično postopanje. Razmere pod sedanjo vlado so postale že toli neznosne, da je popolnoma umevno, ako razni slovenski listi zahtevajo, naj se proti vladi začne boj.

Politični pregled.

Vseslovenski shod. — Položaj Slovencev na Primorskem, na Štajerskem in na Koroškem je preklavrn in nujno je potrebno, da se pripravimo na vse eventualnosti. Ker dalje Nemci vedno predrznejše nastopajo, je potrebno, da se paralizirajo njih namere. Končno pa je treba tudi, da se doseže jedinstvo glede raznih važnih vprašanj zlasti glede avtonomije. Slovensko časopisje je skoro soglasno povdarjalo potrebo porazumljenja. „Slov. Gospodar“ izpregovoril je prvi, potem so se oglašili koroški Slovenci in predlagali vseslovenski strankarski shod v Celju ali v Celovcu. Ta nasvet pozdravili so z veseljem Čehi in Hrvatje, tudi tržaška „Edinost“ in „Mir“ sta se izrekla za shod, a — vzlic temu se nihče ne gane. To je pač jako žalostno!

Nemške zahteve. — „Südstr. Post“ javlja „iz poslanskih krogov“, da so se pogajanja mej Nemci in Čehi razbila, ker vlada nemških pogojev ni mogla sprejeti. Glasom rečenega lista so Nemci zahtevali: 1.) naj sestavi vlada novo parlamentarno večino, v katero bi sprejela vse nemške liberalce in nemške nacionalce, dočim bi bili izključeni Slovenci in Hrvatje, klerikalci in krščanski socialisti; 2.) naj vlada obvezno obljubi, da za Slovence in Hrvate ne izda takih jezikovnih naredeb, kakršne je izdala za Češko in Moravsko. Ker Nemci s temi zahtevami niso prodrli, so se umaknili vsem pogajanjem in nadaljujejo obstrukcijo, misle, da naposled vender še zmagajo.

Politični položaj je še vedno popolnoma nejasen. Nemški listi so iz premnogih avdiijenc grofa Badenija pri ce-